

**АНАЛИЗА НА
ПРИСТАПОТ ДО
СПЕЦИЈАЛИЗИРАНИ
СЕРВИСИ ЗА ПОМОШ И
ПОДДРШКА НА ЖЕНИ И
ДЕЦА ЖРТВИ НА
РОДОВО БАЗИРАНО И
СЕМЕЈНО НАСИЛСТВО
ВО ПЕЛАГОНИСКИОТ
РЕГИОН**

Април 2022

Проект: „Застапување за обезбедување на пристапни сервиси и жртви на родово базирано насилство и семејно насилство во Битола – пелагониски регион“

Издавач:

Здружението за еднакви можности „Семпер“ – Битола
Национална мрежа за насилство врз жените и семејното насилство

Авторки:

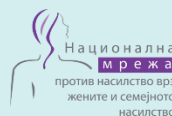
Сала Бојковска
Марија Томевска Петковска

Здружение за еднакви можности „СЕМПЕР“ Битола

Ул. Сисак бр. 23, Битола
e-mail: semperbt@yahoo.com
Телефон за контакт : 070 339 296

Графичка обработка: Маја Балша

Април, 2022 година

Документот е подготвен во рамки на проектот „Застапување за обезбедување на пристапни сервиси за помош и поддршка на жртви на родово базирано насилство и семејно насилство во Битола – Пелагониски регион“ на Здружението за еднакви можности „Семпер“ – Битола во склоп на проектот „На пат кон ЕУ: Спречување на насилството врз жените во Република Северна Македонија“ финансиран од Фондацијата „Kvinna till Kvinna“ (The Kvinna till Kvinna Foundation), а имплементиран од Националната мрежа против насилство врз жените и семејно насилство.

Содржината е единствена одговорност на авторот и на ниту еден начин не може да се смета дека ги изразува гледишта и ставовите на Kvinna till Kvinna и Шведска.

Содржина

Вовед	3
Методологија за спроведување на анализата.....	5
2.Преглед на актуелни национални закони кои уредуваат прашања поврзани со заштита од родово базирано насилство во Р. Северна Македонија	8
2.1 Закон за спречување и заштита од насилство врз жените и семејното насилство	8
2.2 Закон за социјална заштита	10
2.3 Законска легислатива поврзана со правна помош	11
3. Подзаконски акти за нормативите и стандардите за услуги за лица жртви на насилство во Р. Северна Македонија	12
4. Обврски на нашата држава согласно Конвенцијата на Европа за спречување и борба против насилството врз жените и домашното насилство (Истанбул,11.V.2011 - Сл. Весник бр.198/2017).....	15
5. Наоди	17
6. Постоечки специјализирани сервиси за помош и поддршка на жртви на родово-базирано и семејно насилство во Пелагонискиот регион	34
Заклучоци.....	37
Препораки за обезбедување на пристапни сервиси за помош и поддршка за жртви на родово - базирано насилство и семејно насилство во Битола – Пелагониски регион	39

Вовед

Насилството врз жените и семејното насилство претставува кршење на фундаменталните човекови права. Неспорно е дека насилството врз жените и семејното насилство е проблем од епидемски размери со далекусежни последици врз жртвите, нивните деца и нивните заедници. Насилството врз жените е директно поврзано со нееднаквоста помеѓу мажите и жените. Насилството врз жените вклучувајќи го и семејното насилство има различни форми, честопати последиците се видливи, но многу често тоа е скриено, притаено. Последиците од изложеноста на насилство се многубројни и значајно влијаат на менталното здравје на оние кои се изложени директно, но и на оние кои се сведоци на насилството.

Семејното насилство претставува злоупотреба на моќта во односите засновани на нееднаквост во рамките на една семејна заедница и се определува како збир на однесувања со цел да се воспостави контрола врз другите преку примена на сила, застрашување и манипулирање. Емпириските истражувања укажуваат дека најчести жртви на семејното насилство се жените, потоа следат децата и старите лица.¹

Во речиси 90 проценти од сите пријавени случаи на семејно насилство жртвите биле жени, согласно последните податоци објавени од страна на Хелсиншкиот комитет. Станува збор за навистина поразителна бројка, за која се неопходни итни мерки од страна на надлежните органи во голем број од државите.²

Р. С. Македонија кон крајот на Декември 2017 година конечно влезе во групата земји, кои засилено ќе се борат за искоренување на насилството врз жените и домашното насилство, поточно Собранието на Р.М на 22 Декември 2017 год. ја ратификуваше Конвенцијата на Советот на Европа за спречување и борба против насилство врз жените и домашно насилство со што покажа политичка волја за елиминирање на сите форми на насилство (во понатамошниот текст Истанбулска Конвенција). Со цел нејзина имплементација, Владата на Република Северна Македонија усвои Акциски план за спроведување на Конвенцијата за спречување и борба против насилството врз жените и семејното насилство во Република Македонија (2018-2023) (во понатамошниот текст Акциски план)³ поставувајќи три основни цели преку кои (1) ќе ги усогласи законите со одредбите на Истанбулската конвенција (2) ќе воспостави општи и специјализирани сервиси за унапредување на заштитата на жртвите на родово засновано насилство и на жртвите на семејно насилство и (3) ќе спроведе активности за превенција од родово базирано насилство и семејно насилство.⁴

Истанбулската Конвенција⁵ е нај далекусежен меѓународен договор кој се занимава со ова сериозно кршење на човековите права. Таа има за цел да воспостави нулта толеранција за вакво насилство и е значаен чекор во градењето на Европа и пошироко како сигурно место за жените. Конвенцијата повикува на воспоставување на поголема еднаквост меѓу жените и мажите, бидејќи насилството врз жените е длабоко вкоренето во нееднаквата општествена положба на жените и мажите, а се овековечува со култура на толеранција и негирање на постоењето на насилството. Конвенцијата истакнува дека безбедноста, поддршката и човековите права на жртвите се од примарен интерес. Според Конвенцијата државите потписнички ги преземаат потребните законодавни и други мерки за да обезбедат дека жртвите добиваат соодветни и

¹ Семејно насилство и неговите видови автор: Адвокат М-р Изабела Димковска Ноември, 2019 год

² <https://www.pravdiko.mk/wp-content/uploads/2019/12/Semejno-nasilstvo-i-negovite-vidovi.pdf>

³ <https://www.mtsp.gov.mk/content/pdf/ap%202018/15.10-NAP%20AP%20za%20IK%202018.doc>

⁴ https://hera.org.mk/wp-content/uploads/2019/06/Policy-Brief_Investigacii-i-minimalni-standardi_RBN.pdf

⁵ Конвенција на Советот на Европа за спречување и борба против насилство врз жените и семејното насилство (Сл.весник на Р.М бр.198 29, декември 2017

благовременни информации за расположливите услуги на поддршка и правни мерки и истите имаат пристап до услуги кои овозможуваат нивното закрепнување од насилството. Овие мерки опфаќаат услуги на правно и психолошко советување, финансиска помош, домување, образование, обука и помош при вработување. Исто така државите треба да им обезбедат на жртвите пристап до здравствени и социјални услуги, во служби кои се соодветно опремени и имаат вработено професионалци кои се обучени да им помогнат на жртвите. Овие специјализирани услуги треба да бидат обезбедени со соодветна географска дистрибуција и треба да се непосредни, краткорочни и долгорочни, во зависност од потребите на жртвата. Ова значи дека државата треба подеднакво да им обезбеди помош и поддршка на жртвите на родово базирано насилство преку воспоставување на специјализирани услуги на цела територија, како во урбаните така и во руралните делови на земјата.

Специјализирани услуги кои треба да ги обезбедат државите потписнички се услуги на советување и поддршка на жени жртви и нивните деца, лесно достапни засолништа за обезбедување на безбедно сместување, бесплатни телефонски линии за помош кои би биле достапни 24 часа на ден, кризни центри за силување и центри за упатување на жртви на сексуално насилство, заштита и поддршка во форма на психосоцијално советување на децата кои биле директно или индиректно изложени на насилството.

Системот за заштита за жените жртви на насилство и семејно насилство во Р.С. Македонија често затајува, особено од аспект на поддршка на жртвите да ја напуштат насилната средина. Најчесто жртвите се оставени сами да се справуваат со проблемот и да изнајдуваат решение, кое пак е резултат на несоодветното постапување на надлежните институции и недоволниот капацитет на институциите да обезбедат соодветна помош и поддршка на жртвите на семејно насилство.

Со ратификација на Истанбулската конвенција нашата држава се обврза да обезбеди доволен број на специјализирани сервиси за помош и поддршка на жените и децата кои преживеале некаква форма на родово базирано или семејно насилство, како и други социјални мерки кои ќе им помогнат на жртвите реинтегрираат, да се вклучат во општествениот живот и да отпочнат нов живот без насилство.

Поради недостатокот на истражувања и анализа на оваа тема за Битола и Пелагонискиот регион, целта на оваа анализа е да се согледа состојбата со пристапноста и достапноста на специјализирани услуги сервиси за помош и поддршка на жени и деца жртви на родово базираното и семејно насилство, како и да се добие увид во општата состојба со насилството врз жените во Пелагонискиот плански регион.

Документот е поделен во три дела. Првиот дел опфаќа краток преглед на законската регулатива преку која се уредуваат прашања поврзани со превенцијата и заштитата од родово базирано насилство во Р. Северна Македонија, подзаконски акти за нормативите и стандардите за услуги за лица жртви на насилство во Р. Северна Македонија, европските стандарди за поддршка и заштита на жените жртви на родово базирано насилство, како и обврските на нашата држава согласно Конвенцијата на Европа за спречување и борба против насилството врз жените и домашното насилство. Вториот дел се однесува на постоечките пристапни сервиси за жртви на родово базирано насилство во Пелагонискиот регион со заклучоци и препораки. Третиот дел ги опфаќа заклучоците и препораките кои произлегуваат од спроведената анализа.

Методологија за спроведување на анализата

Основната цел на овој дел е да даде преглед на методологијата и начин како истата е спроведувана, истражувачките алатки кои се користени, начините на прибирање податоци, процесот на обработка на прибрани податоци и подготовка на главните наоди и нивна понатамошна примена, а во насока на исполнување на целта на анализата.

Методологијата опфаќа пет чекори со кои ќе се исполни целта и тоа:

- 1) Преглед на постоечки закони и подзаконски акти за нормативите и стандардите за услуги за лица жртви на насилство во РСМ
- 2) Подготовка на истражувачки алатки
- 3) Прибирање податоци
- 4) Обработки на податоци
- 5) Подготовка на наоди и препораки

1.1 Преглед на постоечки закони и подзаконски акти за нормативите и стандардите за услуги за лица жртви на насилство во Р.М

Првиот чекор предвиден во методологијата опфаќа преглед на донесени закони и подзаконски акти за потребните нормативи и стандарди за услуги за лица жртви на насилство во РСМ.

Целта е да се идентификуваат постоечките стандарди и нормативи за обезбедување на заштита, помош и поддршка на жртвите на насилство во нашата држава, односно кои стандарди треба да ги исполнуваат постоечките специјализирани услуги, како и кои стандарди се потребни за воспоставување на специјализирани услуги за поддршка на жртвите на родово базирано насилство и семејно насилство.

1.2. Истражувачки алатки

Вториот чекор го вклучува процесот на подготовка на барања за информации од јавен карактер и прашалници, кои служат како алатки потребни за прибирање на различни видови податоци за јасно прикажување на состојбата за пристапните сервиси за жртвите на родово базираното насилство во Пелагонискиот регион.

1) Барања за информации од јавен карактер

Целта на оваа алатка е да се добијат информации од надлежните институции (Меѓуопштински центри за социјална работа во Битола, Ресен, Прилеп, Демир Хисар, Крушево, Министерството за труд и социјална работа и Министерството за правда.

Барањата на информации од јавен карактер ќе се однесуваат на податоци за застапеноста на семејното насилство во Пелагонискиот регион, Податоци за специјализирани сервиси кои постојат за работа со жртви на насилство и семејно насилство во Пелагонискиот регион, нивниот капацитет и стручниот тим кој работи во истите. Од Министерството за правда ќе се бараат податоци за лиценцирани здруженија кои даваат бесплатна правна помош во Пелагонискиот регион и на колку жртви на родово базирано насилство и семејно насилство е обезбедена бесплатна правна помош.

Податоците кои ќе се добијат ќе користат да се согледа фактичката состојба во однос на пристапноста на специјализираните сервиси за жртви на родово базирано насилство и семејно насилство и нивниот капацитет за да пружаат соодветна помош и поддршка.

2) Полу-структуриран прашалник за прибирање податоци во индивидуални интервјуа со одговорните лица во Специјализираните сервиси (советувалишта) за помош и поддршка на жртвите на насилство во Пелагонискиот регион. Прашалникот содржи 15 прашања со отворени одговори, од кои одговори треба да се увиди фактичката состојба во советувалиштата во однос на стандардите содржани во Правилникот за начинот, обемот, нормативите и стандардите за давање на услугите на советување и за простор, средства, кадри и потребна документација за советувалиште.⁶

Целта на оваа алатка е да се добијат информации од професионалците во ЦСР во Пелагонискиот регион каде ќе се утврди во текот на истражувањето дека постојат сервиси за пружање на помош и поддршка на жртвите на насилство и на кој начин и во кој обем, на жртвите им се пристапни тие сервиси.

3) Полу-структуриран прашалник за прибирање на податоци во индивидуални интервјуа со одговорните лица во Специјализираните сервиси (Центри за привремено сместување) за помош и поддршка на жртвите на насилство во Пелагонискиот регион. Прашалникот содржи 7 прашања со отворени одговори, од кои одговори треба да се увиди фактичката состојба во Центрите за привремено сместување основани од ЈУМ ЦСР, во однос на стандардите содржани во Правилникот за начинот, обемот, нормативите и стандардите за давање на социјална услуга за привремен престој и за простор, средства, кадри и потребна документација за привремен престој.⁷

1.3 Прибирање на податоци

Третиот чекор е процесот на прибирање податоци, кој ќе се одвива во неколку фази. Дел од активностите ќе се спроведуваат паралелно со цел рационално користење на времето и ресурсите.

- Податоците поврзани со постоечки закони и релевантни политики ќе се прибираат преку деск анализа.

- Статистичките податоци поврзани со оваа категорија, ќе се прибираат преку испраќање на барање за информации од јавен карактер до надлежните институции. Тоа се пред сè, Меѓуопштинските центри за социјална работа во Пелагонискиот регион (Битола, Ресен, Демир

⁶ Службен весник на РСМ, бр. 84 од 16.04.2021 година

⁷ Службен весник на РСМ бр. 91 од 26.4.2021 година

Хисар, Крушево, Прилеп), потоа Министерство за труд и социјална политика и Министерството за правда.

- Квалитативни податоци во однос на пристапност на специјализираните сервиси за жртвите на родово базираното насилство и нивниот капацитет во пружањето на соодветна поддршка и помош на жртвите на родово-базирано насилство преку специјализираните сервиси во Пелагонискиот регион.

- Квалитативни податоци за реалната помош и поддршка која ја добиваат жените жртви преку спроведување на индивидуални интервјуа со одговорните лица на советувалишните центри и центрите за привремено сместување во рамки на ЈУМ ЦСР за Пелагонискиот регион.

1.4 Обработка на податоци

Четвртиот чекор во методологијата, е обработка на податоците кои ќе се приберат во процесот опишан во третиот чекор.

1.5 Подготовка на наоди

Последниот или петтиот чекор се однесува на подготовка на наодите кои ќе се добијат по обработка на сите податоци. Од наодите ќе бидат подготвени препораки за унапредување на системот на заштита, помош и поддршка на жените и децата жртви на родово базирано и семејно насилство во Битола Пелагониски регион.

2.Преглед на актуелни национални закони кои уредуваат прашања поврзани со заштита од родово базирано насилство во Р. Северна Македонија

2.1 Закон за спречување и заштита од насилство врз жените и семејното насилство⁸

Во јануари 2021 година е донесен нов Закон за спречување и заштита од насилство врз жените и семејното насилство кој започна да се применува од 06.05.2021. Со овој закон се уредува постапувањето на институциите со должно внимание при преземањето на мерки за превенција од родово-базирано насилство врз жените и семејното насилство, постапувањето на институциите за заштита на жените од родово-базирано и семејното насилство, меѓусебната координација на институциите и организациите, услугите за заштита на жртвите и собирањето на податоци за родово базирано насилство врз жените и семејното насилство. Цел на законот е превенција и спречување на родово базирано насилство врз жените и семејното насилство, ефективна заштита на жртвите од каква било форма на родово базирано насилство врз жени, како и на жртвите на семејно насилство со почитување на основните човекови слободи и права загарантирани со Уставот на Република Северна Македонија и меѓународните договори ратификувани во согласност со Уставот на Република Северна Македонија.

Во овој закон покрај толкувањето на семејното насилство како „малтретирање, навредување, загрозување на сигурноста, телесно повредување, полово или друго психичко, физичко или економско насилство со кое се предизвикува чувство на несигурност, загрозување или страв, вклучувајќи и закани за такви дејствија, спрема брачен другар, родителите или децата или други лица кои живеат во брачна или вонбрачна заедница или заедничко домаќинство, како и спрема сегашен или поранешен брачен другар или вонбрачен партнер или лица кои имаат заедничко дете или се наоѓаат во блиски лични односи, без оглед дали сторителот го дели или го делел истото живеалиште со жртвата или не“, се дефинираат и:

1) "Насилство врз жените" е кршење на човековите права, дискриминација врз жените и ги означува сите дејствија на родово-базирано насилство што доведуваат или веројатно ќе доведат до физичка, сексуална, психичка или економска повреда или страдање на жените, вклучувајќи и директни и индиректни закани и заплашување за такви дејствија, изнуда, произволно

⁸ Службен Весник на Р.М. бр: 24/2021 од 29.01.2021 кој се применува од 06.05.2021

ограничување и/или лишување од слобода, без оглед дали се случуваат во јавниот или приватниот живот;

2) "Родово-базирано насилство врз жените" е насилство насочено против жената затоа што е жена или коешто несразмерно ја погодува. Родово базираното насилство врз жените ги опфаќа причините и резултатот од нееднаквиот однос на моќта помеѓу жените и мажите како резултат на општествен, а не индивидуален проблем. Родово базираното насилство врз жените се однесува и на насилството врз жените дефинирано во точките 1) и 3) на овој член.

Во глава **X**. од овој закон се наведени и услугите за жени жртви на родово-базирано и семејно насилство т.е. **Специјализирани услуги на жртви (член 89)** и тоа во став 1) се вели дека Специјализираните услуги за жени жртви на родово базирано и семејно насилство се услуги кои одговараат на конкретните потреби на жртвите на различни видови на насилство. Исто така услугите ќе бидат обезбедувани без надоместок на начин на кој ќе се штити приватноста, достоинството и угледот на жртвите и дека истите ќе бидат достапни за сите жртви вклучително и нивните деца независно од волјата на жртвата да сведочи во постапка против сторителот. Важно е да се напомене дека овие специјализирани сервиси согласно овој член став (1) **ќе се финансираат од средства на Буџетот на Република Македонија Северна Македонија и од буџетите на единиците на локалната самоуправа** и други извори на финансирање. Услуги за советување **Член.91** кој опфаќа психо-социјална поддршка, советување и третман на жени жртви на родово базирано насилство, деца жртви родово базирано насилство и жртви на семејно насилство. Во **член 92** се опфатени **Услуги за привремен престој** за згрижување во центар за привремен престој и во став.1) се наведени: жени жртви на родово базирано насилство и семејно насилство и нивните деца, жени жртви на сексуално насилство и силување, жртви на трговија со луѓе и жртви на насилство поради сексуална ориентација и родов идентитет а во став 3) покрај згрижувањето во центарот жртвите добиваат заштита, психо-социјална помош поддршка, третман за надминување на траума, правно советување и вклучување во активните мерки за вработување на жртвата со цел вклучување на пазарот на трудот. Оваа услуга за привремен престој може да трае од три месеци со можност за продолжување најмногу до 1 година.

Во **член 93** стои дека специјализираните услуги од овој закон ги обезбедува Министерството за труд и социјална политика и други даватели на социјални услуги во согласност со нормативите и стандардите за давање на социјалните услуги согласно Законот за социјална заштита. Во член 94, 95,96 и 99 се наведени услугите за заштита и поддршка на жени жртви на сексуално насилство и силување, Услуга за долготраен третман на жени и жртви на сексуално насилство и силување, Услуга за бесплатна правна помош како и Реинтеграција на жртви на насилство.

Како даватели на услуги на споменатите специјализираните услуги за жртви на насилство согласно член 98 може да бидат установи во системот на социјалната заштита, здравствени установи, здруженија, единици на локална самоуправа, домашни и странски правни и физички лица под услови утврдени согласно закон.

2.2 Закон за социјална заштита⁹

На 23.05.2019 година донесен е новиот Закон за социјална заштита и истиот вклучува неколку реформи во социјалниот систем во земјава. Законот за социјалната заштита се заснова на начелата на правото на социјална сигурност и социјално осигурување на граѓаните, социјална праведност, хуманост и солидарност, во согласност со членот 34 од Уставот.

Покрај правата на парична помош за жртви на семејно насилство, кои се опфатени во „Анализа и извештај со наоди за процена на потребите за помош и поддршка на жените жртви на насилство кои го напуштиле насилниот партнер и/или донеле одлука да го напуштат“¹⁰, овој закон ги регулира и социјалните услуги за ранливи категории, во кои спаѓаат и жртвите на семејно насилство.

Имено, **Глава IV** се однесува на социјална превенција и социјални услуги каде се предвидени повеќе видови на услуги и тоа: (а) услуги на информирање и упатување; (б) услуги на стручна помош и поддршка; (в) услуги на советување, (г) услуги во заедницата (услуги на привремен престој); услуги за вон-семејна заштита (згрижување во друго семејство).

Услугите на советување (**чл.73**) опфаќаат советодавна работа, односно советувањата на работа, со цел превенирање, ублажување и надминување на последиците од настанатите социјални проблеми на поединец и семејство и тоа за повеќе категории меѓу кои и психо-социјална поддршка за жртви на семејно насилство и психосоцијален третман на сторители на семејно насилство.

Исто така, во делот социјални услуги спаѓаат и **услугите на привремен престој** со кои услуги се обезбедува заштита и стручна помош на лица кои се наоѓаат во кризна состојба заради надминување на состојбата и нивна социјална интеграција. **Корисници на услугата се:** дете кое ќе се затекне без родителска грижа или како скита, дете жртва на злоупотреба, **жртва на семејно насилство и родово базирано насилство, жртви на трговија со луѓе, бездомници (чл.83).** Овие услуги се обезбедува во времетраење до три месеци, со можност за продолжување уште за три месеци, а во исклучителни случаи кога состојбата не е надмината до една година.

Во однос на времетраењето на обезбедената услуга на привремен престој законодавецот со оваа **одредба ги препознава жртвите на семејно насилство и родово базирано насилство како хетерогена група, односно дека не сите жртви ќе имаат исти околности и можност во одредениот период да се реинтегрираат во општеството.**

Со измените во Сл. весник бр.302 од 18.12.2020 год. Направено е и дополнување на член 85 за **услугата куќа на пола пат** по став 3 односно по наведените корисници врз основа на кој статус го остваруваат ова право додаден е и нов став 4 во кој е утврдено времетраењето на оваа услуга односно во времетраење од 3 месеци со можност за продолжување на уште три месеци, а во исклучителни случаи кога состојбата не е надмината до 1 година.

Во делот услуги на вон-семејна заштита предвидени е и згрижување во семејство, а како посебно односно специјализирано згрижување која преставува услуга преку која на сместените лица им се обезбедува општо згрижување на лицата и поддршка до надминување на социјалните проблеми, а која се обезбедува од страна на згрижувачи кои поминале специјализирана обука. Корисник на услугата е: **дете жртва на семејно насилство**, дете во ризик и дете во судир со законот, дете или лице со попреченост (чл.90).

⁹ Закон за социјална заштита – Сл. Весник на РСМ бр.104/2019 од 23.05.2019 достапен на следниот [линк](#)

¹⁰ Достапна на следниов [линк](#)

Во овој пакет мерки е предвидено и **интервентно згрижување** која услуга е предвидена на краткорочно згрижување во семејство на лица за кои е неопходна итна заштита, до изнаоѓање на соодветни облици на заштита, а најдолго до 30 дена. Корисници на услугата се: дете без родители и родителска грижа, деца од конфликтни семејства, **жртви на насилство**, жртви на трговија со луѓе и други лица чиј социјален проблем налага итно згрижување и заштита (**чл.92**).

Во мерки на обезбедување на услуги предвидени се и услуги на сместување во установи. Една од нив, а се однесува на **деца жртви на семејно насилство** е: „ Центарот за социјална работа може да смести дете во ученички дом или друга установа, доколку оцени дека тоа е во најдобар интерес на детето да го продолжи задолжителното образование за:- дете без родители и дете без родителска грижа, до оспособувањето за самостоен живот и работа, а најдоцна до завршувањето на средното образование, ако не постојат можности згрижувањето и воспитанието да се обезбеди на друг начин и дете во ризик, дете од домаќинство кое користи гарантирана минимална помош и дете жртва на семејно насилство (чл.103).

2.3 Законска легислатива поврзана со правна помош

Закон за бесплатна правна помош ¹¹

Право на бесплатна правна помош имаат лицата кои, со оглед на својата материјална положба, не би можеле да ги остварат со Устав и закон загарантираните права, без да го загорзат сопственото издржување и издржувањето на членовите на своето семејство со кои живеат во заедничко домаќинство. Иако како корисник не се посебно издвоени жените жртви на семејно насилство, сепак во чл.20 став 2 и 3 предвидено е доколку станува збор за барател жртва на семејно насилство изјавата за имотната состојба се потпишува само лично од жртвата. Се смета дека е загорзена издршката на лицето кое бара бесплатна правна помош и издршката на членовите на неговото семејство со кои живее во заедничко домаќинство ако приходите по сите основи на тоа лице и членовите на неговото домаќинство не го преминуваат износот од 50% од просечната месечна плата исплатена во Република Македонија за претходниот месец во времето на поднесување на барањето за бесплатна правна помош. Министерството индивидуално ги определува и проценува степенот на загорзеноост на барателот на бесплатна правна помош.

Новиот Закон за бесплатна правна помош кој беше донесен на 16 мај 2019 год. а објавен во Службен Весник на РСМ на ден 22.05.2019 год. беше со одложена примена, односно започна да се применува од 01.10.2019 год. Новиот закон е подобрен за физичките лица во однос на пристапот до правда и правична судска заштита. Бесплатната правна помош може да биде дадена како примарна правна помош и како секундарна правна помош. Примарна правна помош се дава од страна на овластено службено лице на Министерството, овластено здружение и правна клиника. Секундарна правна помош даваат адвокати во постапка пред суд, државен орган, Фондот на пензиското и инвалидското осигурување на Република Северна Македонија, Фондот за здравствено осигурување на Република Северна Македонија и лица кои вршат јавни овластувања во согласност со одредбите од овој закон. Средствата за одобрување на бесплатната правна помош и трошоците за дадената правна помош во постапките предвидени со овој закон се обезбедуваат од буџетот на Министерството, како и од донации и други приходи во согласност со закон.

¹¹<https://www.pravda.gov.mk/Upload/Documents/Zakon%20za%20besplatna%20pravna%20pomos.pdf>

Особено важна новина е и финансирањето на овластените здруженија кои обезбедуваат претходна правна помош. Со стапувањето на сила на Законот, финансирањето ќе се реализира преку грантови од Буџетот на Министерството за правда со што системот на бесплатна правна помош добива можност за долгорочен развој и одржливост. Во однос на жртвите на родово базирано насилство и семејно насилство овој закон ги препознава и ги опфаќа во примарната правна помош (чл.6 од ЗБПП), како и во пружањето на секундарна правна помош. Во чл.20 од ЗБПП каде е предвидено одобрување на секундарна правна помош без утврдување на финансиска состојба жртвите на семејно насилство, како баратели на оваа помош или нивни блиски членови од семејството ќе им биде одобрена секундарна правна помош без утврдување на финансиската состојба за покренување и застапување во постапка за изрекување на привремени мерки за заштита од семејно насилство пред надлежен суд.

3. Подзаконски акти за нормативите и стандардите за услуги за лица жртви на насилство во Р. Северна Македонија

3.1 Правилник за начинот, обемот, нормативите и стандардите за давање на услугите на советување и за простор, средства, кадри и потребна документација за советувалиште (Сл. Весник на Р.С.М 84/2021)¹²

Советувањето опфаќа советуваљна и советодавна-тераписка работа со цел превенирање, ублажување и надминување на последиците од настанатите социјални проблеми на поединецот и семејството и тие услуги може да се обезбедуваат во советувалиште како дел од привремените мерки за заштита согласно Законот за спречување и заштита од насилство врз жени и семејно насилство.

Во овој правилник се наведени услугите кои може да се добијат во советувалиште каде е наведена и психосоцијална поддршка за жртви на семејно насилство како и психосоцијален третман на сторители на семејно насилство и други видови на советување.

Во **член 13** од правилникот наведено е дека овие услуги може да се обезбедуваат во центар за социјални услуги кој дава дневни услуги – советувалиште, и тоа дека на услуги на советување може да се обезбедуваат од јавна установа за социјална заштита која поседува дозвола за давање услуги на советување, приватна установа за социјална заштита која поседува дозвола за давање услуги на советување и здружение кое поседува дозвола за давање услуги на советување. Советуваљштето може да дава една или повеќе компатибилни (сродни) услуги на советување предвидени во **член 3** од овој правилник.

Советуваљштето во однос на кадарот треба да има најмалку социјален работник и психолог со специјализирана лиценца за вршење советуваљна и советодавна-тераписка работа од кои

¹²<https://www.mtsp.gov.mk/content/pdf/2021/Pravnik%20za%20sovetuvanje-socijala.pdf>

еден треба да биде координатор на работата на советувалиштето. Согласно потребите во советувалиштето може да се ангажираат и други стручни лица (педагог, психијатар, специјализиран терапевт и други соодветни кадри кои треба да имаат завршена терапевтска едукација за што треба да поседуваат и потврда.

3.2 Правилник за начинот, обемот, нормативите и стандардите за давање социјална услуга за привремен престој и за простор, средства, кадри и потребна документација за центар за привремен престој (Сл. Весник на Р.С.М 91/2021)¹³

Со овој Правилник е пропишан начинот, обемот, нормативите и стандардите за давање на социјална услуга за привремен престој и за простор, средства и кадри определени според степен на квалификации и профили според видот на услугата и бројот на корисници и потребната документација за центар за привремен престој.

Со оваа социјална услуга меѓу корисниците кои се наведени во **член 5** се наведени и жртвите на семејно насилство, жртвите на родово базирано насилство и жртвите на сексуално насилство и силување и на истите треба да им се обезбедува сместување, заштита, психосоцијална помош и поддршка, советодавни услуги во врска со исхрана како и вклучување на пазарот на трудот со цел надминување на состојбата и нивна социјална интеграција.

Даватели на оваа услуга за привремен престој може да се:

- јавна установа за социјална заштита која поседува дозвола за давање услуга за привремен престој;
- приватна установа за социјална заштита која поседува дозвола за давање услуга за привремен престој;
- здружение кое поседува дозвола за давање услуга за привремен престој без основање на установа согласно статутот и програмата на здружението. Давателот на оваа услуга за привремен престој може да дава самостојно или интегрирано со други сродни услуги, доколку се исполнети нормативите и стандардите за секоја услуга.

Во однос на локацијата истото треба да е сместен во населено место или во близина на населено место со развиени сообраќајни врски и друга инфраструктура, со пристап до основните служби (социјални, здравствени, полициски, образовни). Исто така пропишан е и кадарот за работа на центарот за жртви на семејно насилство, центарот за родово базирано насилство и центарот за жртви на сексуално насилство и силување кој треба да има најмалку три стручни лица (социјален работник, педагог, психолог или лице од друга професија со лиценца за вршење стручни работи во центар за привремен престој и завршена обука за работа со жртви на семејно насилство, родово-базирано насилство и сексуално насилство и силување. Во правилникот подетално се пропишани условите во однос на просториите за престој, подготовката на храна, опремата и сл.

Во **член 27** стои дека од страна на центарот за социјална работа до давателот на услугата за привремен престој доставува решение за сместување и наод и мислење на стручниот тим.

¹³<https://www.mtsp.gov.mk/content/pdf/2021/Правилник%20за%20привремен%20престој-социјала%2026.04.21%20r..pdf>

3.3 Стандарди за поддршка на жените жртви на насилство и нивните деца согласно Конвенцијата на Европа за спречување и борба против насилството врз жените и домашното насилство (Истанбул, 11.V.2011)¹⁴

Конвенцијата се повикува на препораките за минимум стандарди за обезбедување на услуги кои ги поставува Советот на Европа во 2008 година, како дел од финалниот извештај на работната група на Советот на Европа за борба против насилството врз жените, вклучително и семејното насилство:

- 1 семејно место¹⁵ во засолниште за жртви на родово базирано и семејно насилство на 10.000 жители
- 1 кризен центар за жртви на силување на секои 200,000 жители, достапно во сите региони
- 1 центар за психолошко советување достапен на секои 50,000 жители

Овие услуги треба да бидат специјализирани и да одговорат на потребите на специфични групи како жени од етнички заедници или жени мигранти, вклучително и недокументирани жени (со нерегулиран престој).

Таму каде што нема услови да се обезбедат посебни сервиси за овие групи на жени, вработените во постоечките сервиси мора да бидат обучени да излезат во пресрет на сите жени жртви на сите видови на насилство, вклучително и жените од особено ранливи групи и попречености.¹⁶

¹⁴<https://www.sivesnik.com.mk/Issues/f23f26cea7264a069145406e60f6b8f6.pdf>

¹⁵ Под едно семејно место се подразбира место за мајка со просечен број на деца

¹⁶Мапирање на достапните услуги за жени жртви на насилство во Република Македонија - Национална мрежа против насилство врз жените и семејно насилство - Глас против насилство/2016 год. Елена Димушевска, Санела Шкријељ http://www.glasprotivnasilstvo.org.mk/wp-content/uploads/2016/06/Mapiran-e-na-servisi_final.pdf

4. Обврски на нашата држава согласно Конвенцијата на Европа за спречување и борба против насилството врз жените и домашното насилство (Истанбул, 11.V.2011 - Сл. Весник бр.198/2017)

Р.С. Македонија конечно влезе во групата земји, кои засилено ќе се борат за искоренување на насилството врз жените и домашното насилство поточно Собранието на Р.М на 22 - ри декември 2017 год. ја ратификуваше Конвенцијата на Советот на Европа за спречување и борба против насилство врз жените и домашно насилство и со тоа фактички се обврзува за нејзина имплементација и усогласување на нашето законодавство согласно оваа конвенција .

Истанбулската Конвенција е нај далекусежен меѓународен договор кој се занимава со ова сериозно кршење на човековите права, таа има за цел да воспостави нулта толеранција за вакво насилство и е значаен чекор во градењето на Европа и пошироко како сигурно место за жените.

Македонија се обврза да преземе законодавни и други мерки заради обезбедување на правна, институционална и организациска рамка за превенција на насилството врз жените, заштита на жртвите на насилство, како и казнување на сторителите на насилството. Со ратификувањето на Конвенцијата таа станува дел од правниот поредок, па се наметнува потребата од усогласување на постојната правна и институционална рамка со одредбите на конвенцијата. Конвенцијата истакнува дека безбедноста, поддршката и човековите права на жртвите се од примарен интерес.

Во делот на заштитата и поддршката државата треба да ги преземе потребните законодавни или други мерки на заштита на сите жртви од каков било вид на насилство, како и да обезбеди соодветни механизми за ефективна соработка меѓу сите релевантни државни органи, вклучувајќи го судството, јавните обвинители, органите за спроведување на законот, локалните и регионалните власти, невладините организации и други релевантни организации и субјекти, при заштитата и поддршката на жртвите и сведоците на сите форми на насилство опфатени со Конвенцијата, вклучувајќи и преку упатување до општи и специјализирани служби за поддршка. Конвенцијата на Советот на Европа за превенција и борба против насилство врз жената и семејното насилство прави разлика помеѓу **општи и специјализирани сервиси за поддршка:**

Член 20, Општи услуги на поддршка - Страните ги преземаат потребните законодавни и други мерки за да обезбедат дека жртвите имаат пристап до услуги коишто го овозможуваат нивното закрепнување од насилството. Овие мерки треба да опфатат, кога тоа е потребно, услуги како што се правно и психолошко советување, финансиска помош, домување, образование, обука и помош при вработување. Страните ги преземаат потребните законодавни и други мерки за да обезбедат дека жртвите имаат пристап до здравствени и социјални услуги и дека овие служби се соодветно опремени и дека професионалците се обучени за помош на жртвите за да ги упатат до соодветни служби. “

Член 22 од Конвенцијата бара државата да преземе потребни законодавни и други мерки “непосредни, краткорочни и долгорочни специјализирани услуги на поддршка” кои се достапни на “секоја жртва подложена на кој било од актите на насилство опфатени со оваа Конвенција”,

со “соодветна географска дистрибуција”, и да “сите жени-жртви на насилство и нивните деца” бидат обезбедени со такви услуги.

Конвенцијата во членовите од 23 до 25 ги поставува критериумите за специјализирани сервиси на поддршка на жените жртви на насилство и нивните деца:

Член 23 – Засолништа: “Страните ги преземаат потребните законодавни и други мерки за воспоставување лесно достапни и соодветни засолништа во доволен број заради обезбедување безбедно сместување и проактивна помош на жртвите, особено на жените и нивните деца.” “Намената на засолништата е да обезбедат пристап до безбедно сместување на жртви на насилство, особено жени и деца, во истиот момент кога тоа ќе им биде потребно, односно кога веќе нема да бидат безбедни во своите домови. Истите треба да бидат специјализирани и да одговорат на сите потреби на тие кои претрпеле било каков вид на насилство”.¹⁷

За да ја исполнат својата примарна задача за безбедност и сигурност на жените и децата, неопходно е истите да применуваат одредени стандарди во своето работење. Секој вид на насилство бара специфичен вид на поддршка и заштита, вработените во засолништата задолжително треба да бидат обучени да ги пружат тие услуги.

Финалниот извештај за активностите на работната група за борба против насилството врз жената и семејното насилство на Советот на Европа (EG-TFV (2008)6) препорачува безбедно сместување во специјализирани женски шелтри, достапни во секој регион, со едно место на секои 10.000 жители. Се разбира, во пракса бројот на безбедни места треба да одговара на реалните потреби во одредена заедница.¹⁸

Член 24 – Телефонски линии за помош: “Страните ги преземаат потребните законодавни и други мерки за воспоставување нон-стоп (24 часа на ден) бесплатни телефонски линии за помош ширум државата за сите жртви на насилство опфатени со Конвенцијата, кои на повикувачите ќе им даваат совети во доверливост или со должно почитување на нивната анонимност.”

Член 25 – Поддршка на жртвите на сексуално насилство: “Страните ги преземаат потребните законодавни и други мерки за воспоставување, во доволен број, на лесно достапни и соодветни кризни центри при силување или центри за упатување на жртви при сексуално насилство, заради обезбедување медицински и форензички преглед, поддршка при траума и советување за жртвите.”

Во однос на пристапот до специјализирани сервиси за жени жртви на насилство, Конвенцијата бара лесно достапни и пристапни услуги за сите жени жртви на насилство. Посебно е да се потенцира пристапноста на сервисите за жени и деца со специфични попречености, вклучително адаптирана инфраструктура и пристап до информации за жртви со специфични попречености како визуелен и слушен хендикеп. Пристап исто така значи дека сите жени кои ќе побараат поддршка ќе ги добијат потребните услуги без дискриминација врз било која основа. Овој принцип значи дека жените во сите делови на земјата подеднакво ќе имаат пристап до услугите, вклучително и руралните средини.¹⁹

¹⁷Конвенцијата на Европа за спречување и борба против насилството врз жените и домашното насилство (Истанбул, 11.V.2011) Сл.весник бр.198/2017)

¹⁸Мапирање на достапните услуги за жени жртви на насилство во Република Македонија - Национална мрежа против насилство врз жените и семејно насилство - Глас против насилство/2016 год. Елена Димушевска, Санела Шкријељ http://www.glasprotivnasilstvo.org.mk/wp-content/uploads/2016/06/Mapiran-e-na-servisi_final.pdf

¹⁹Мапирање на достапните услуги за жени жртви на насилство во Република Македонија - Национална мрежа против насилство врз жените и семејно насилство - Глас против насилство/2016 год. Елена Димушевска, Санела Шкријељ http://www.glasprotivnasilstvo.org.mk/wp-content/uploads/2016/06/Mapiran-e-na-servisi_final.pdf

5. Наоди

5.1 Барања за информации од јавен карактер

Една од алатките за собирање податоци беше подготовката и испраќањето на барања од јавен карактер до Центрите за социјална работа во Пелагонискиот регион, Министерството за труд и социјална политика и Министерството за правда.

Целта на овие барања беше да се добијат информации за фактичката состојба на терен во однос на застапеност на проблемот на насилство врз жени во Пелагонискиот регион и постоечките специјализирани сервиси за помош и поддршка на жртвите на насилство и родово базирано насилство.

Во Пелагонискиот регион функционираат 5 (пет) центри за социјална работа и врз основа на поднесените барања за информации од јавен карактер добиени се податоци во однос на застапеноста на семејното насилство во општините Битола, Ресен, Прилеп, Крушево и Демир Хисар, додека за податоци на родово базирано насилство ни беше кажано дека центрите не водат посебна евиденција иако за сите случаи на насилство како надлежна институција постапуваат, но посебна статистика како родово базирано насилство не водат.

Во Општина Битола според податоците од Меѓуопштинскиот центар за социјална работа Битола во текот на 2020 година значително е зголемен бројот на жртви на семејно насилство и тој изнесува 118 од кои 97 од женски пол и 21 од машки пол. Најголем број од евидентираните жртви, односно 95 се полнолетни жени, а 21 се полнолетни мажи. Само 2 жртви се деца од женски пол. За 2020 година најголем број на пријавени случаи на семејно насилство биле жртви на психичкото насилство односно 108 случаи, а потоа и физичкото насилство со 48 случаи. Во однос на етничката припадност најголем дел се македонци/ки, односно 96 лица, понатаму Роми/ки се 10 лица, Албанци/ки се 6 и 6 од друга припадност.

Табела 1. Евидентирани жртви на семејно насилство за 2020 год. во ЈУМЦСР Битола

Евидентирани жртви на семејно насилство							
Полнолетни		Малолетни		Етничка припадност			
М	Ж	М	Ж	Македонци	Албанци	Роми	Други
21	95	/	2	96	6	10	6

Во однос на институциите каде жртвите го пријавуваат насилството 9 пријавиле во Центарот за социјална работа Битола, 106 пријавиле до Министерството за внатрешни работи и само 1 случај се пријавил до другите институции. Во однос на вработеност 48 се вработени и 49 се невработени и во 2020 год. најголем број на жртви на семејно насилство се од градска средина и тоа 96 и 22 од селска средина. Од вкупниот број на пријавени жртви за само 4 е доставено е известување до АВРМ - Центар за вработување Битола за вклучување во активните мерки за вработување. Во однос на евидентираните жртви.

Табела 2. Жртви на семејно насилство, според место на живеење, вид насилство и пријави за 2020 во ЈУМЦСР Битола

Место на живеење		Тип на насилство				Пријава			
Град	Село	Психичко	Физичко	Економско	Сексуално	МВР	ЦСР	Здр. инстит.	Други
96	22	108	48	/	/	106	9	/	1

Табела 3. Податоци за жртви на семејно насилство (вработени, невработени) и известување до АВРМ за 2020 (ЈУМЦСР Битола)

Вработени	Невработени	Ивестување до АВРМ за вклучување на активните мерки за вработување
48	49	4

За заштита на жртвите од семејно насилство изречени се 57 Привремени мерки на заштита согласно Законот за превенција, спречување и заштита од семејно насилство од член 35 (точка 1,2,3 и 9). Во текот на 2020 година во Шелтер центарот за семејно насилство во Битола биле сместени 4 жени со 1 малолетно дете, додека во Советувалиштето за жртви на семејно насилство нема евидентирано ниту една услуга иако во табеларниот приказ за интервенции од ЦСР стои дека сите евидентирани жртви на семејно насилство добиле психо-социјална поддршка и правна помош.

Табела 4. Изречени привремени мерки на заштита (2020 Битола)

Ред.бр	Изречени привремени мерки	
1.	Забрана да се заканува дека ќе стори семејно насилство	26
2.	Забрана да малтретира, вознемирува, телефонира, контактира или друг начин комуницира со член на семејство, директно или индиректно	22
3.	Забрана да се приближува на растојание помало од 100 метри до живеалиштето, училиштето, работното место или определено место кое редовно го посетува друг член на семејството	6
6.	Задолжително лекување на сторителот, доколку злоупотребува, алкохол, дрога и други психотропни супстанции или има психичко заболување	3
Вкупно		57

Табела 5. Сместени жртви во Центар за лица жртви на семејно насилство 2020 (ЈУМЦСР Битола)

Сместени жртви во Шелтер центар	
Мажи	/
Жени	4
Деца	1
Вкупно	5

Во текот на **првите 6 месеци од 2021 год.** според податоците на ЦСР Битола изнесува 81 од кои 58 од женски пол и 23 од машки пол. Од евидентираните жртви најголем број, односно 54 се полнолетни жени, а 21 се полнолетни мажи и 6 жртви се деца од кои 4 женски и 2 машки. За 2021 година најголем број на пријавени случаи на семејно насилство биле жртви на психичкото насилство односно 81 случаи, 30 случаи физичкото насилство и 3 жртви на економско насилство. Во однос на етничката припадност најмногу пријави случаи има од македонската припадност односно 69 лица, од ромската припадност има 4 лица, албанска припадност 6 и 2 од друга припадност.

Табела 6. Евидентирани жртви на семејно насилство за 2021 год. (јануари-јуни) (ЈУМЦСР Битола)

Евидентирани жртви на семејно насилство							
Полнолетни		Малолетни		Етничка припадност			
М	Ж	М	Ж	Македонци	Албанци	Роми	Други
21	54	2	4	69	4	6	2

Во однос на институциите каде жртвите го пријавуваат насилството 6 пријавиле во Центарот за социјална работа Битола, 67 пријавиле до Министерството за внатрешни работи и 3 случаеви од други институции. Во однос на вработеност 28 се вработни и 41 се невработени и 12 од жртвите се стари лица, и во 2021 год. најголем број на жртви на семејно насилство се од градска средина и тоа 70 и 11 од селска средина. На 80 жртвите им била пружена психо-социјална поддршка и правна помош. Од вкупниот број за 8 жртви доставено е известување до АВМР - Центар за вработување Битола за вклучување во активните мерки за вработување.

Табела 7. Податоци за жртви на семејно насилство, според место на живеење, вид насилство, пријави за 2021 (јануари-јуни) (ЈУМЦСР Битола)

Место на живеење		Тип на насилство				Пријава			
Град	Село	Психичко	Физичко	Економско	Сексуално	МВР	ЦСР	Здр. институции	Други
70	11	81	30	3	/	67	6	/	3

Табела 8. Податоци за жртви на семејно насилство (вработени, невработени) и известување до АВРМ за 2021 (ЈУМЦСР Битола)

Вработени	Невработени	Известување до АВРМ за вклучување на активните мерки за вработување
28	41	8

За заштита на жртвите од семејно насилство изречени се 49 Привремени мерки на заштита согласно Законот за превенција, спречување и заштита од семејно насилство од член 35 (точка 1,2,3,5,6 и 9).

Табела 9. Изречени привремени мерки на заштита (2021 Битола)

Бр.	Изречени привремени мерки	
1.	Забрана да се заканува дека ќе стори семејно насилство	19
2.	Забрана да малтретира, вознемирува, телефонира, контактира или друг начин комуницира со член на семејство, директно или индиректно	15
3.	Забрана да се приближува на растојание помало од 100 метри до живеалиштето, училиштето, работното место или определено место кое редовно го посетува друг член на семејството	8
4.	Забрана да поседува огнено или друго оружје или истото да му биде одземено	2
5.	Задолжително да ги врати предметите кои се потребни за задоволување на секојдневните потреби на Семејството	1
6.	Задолжително лекување на сторителот, доколку злоупотребува, алкохол, дрога и други психотропни супстанции или има психичко заболување	4
Вкупно		49

Во текот на 2021 година во периодот јануари - јуни во Центар за лица жртви на семејно насилство во Битола биле сместени 3 жени со 5 малолетни деца. Ваквата состојба повторно укажува дека најчесто жртвите се од женски пол и дека во 2021 година најголем е бројот на евидентирани жртви.

Во Советувалиштето за жртви на семејно насилство во вториот квартал од 2021 год. евидентирано е една дадена советовалишна услуга на една жена со која биле остварени две средби. Но како и во 2020 и во овие шест месеци од 2021 год. од страна на стручните лица од ЦСР Битола им била пружена психо-социјална поддршка на 80 евидентирани жртви на семејно насилство.

Табела 10. Сместени жртви во Центар за лица жртви на семејно насилство за 2021 (јануари-јуни) (ЈУМЦСР Битола)

Сместени жртви во Шелтер центар	
Мажи	/
Жени	3
Деца	5
Вкупно	8

Во Општина Прилеп според податоците од ЈУМЦСР Прилеп во текот 2020 год. евидентирани се најголем број на жртви на семејно насилство и тоа 274 од кои 191 се од женски пол и 83 од машки пол. Од вкупниот број на жртви на семејно насилство полнолетни се 271 и само 3 се деца. Според етничката припадност најмногу пријави случаи се Македонци односно 205, Роми 52 лица, Албанци 8 и друга припадност се 9 случаи.

Табела 11. Евидентирани жртви на семејно насилство за 2020 год. (ЈУМЦСР Прилеп)

Евидентирани жртви на семејно насилство							
Полнолетни		Малолетни		Етничка припадност			
М	Ж	М	Ж	Македонци	Албанци	Роми	Други
83	188	/	3	202	8	52	9

Најголем број на пријавени случаи на семејно насилство биле жртви на психичкото насилство односно 234 случаи, и 40 биле жртви на физичкото насилство.

Табела 12. Податоци за жртви на семејно насилство, според место на живеење, вид насилство пријави за 2020 (ЈУМЦСР Прилеп)

Место на живеење		Тип на насилство				Пријава			
Град	Село	Психичко	Физичко	Економско	Сексуално	МВР	ЦСР	Здр. инст.	Други
193	75	234	40	/	/	259	12	1	/

Во однос на институциите каде жртвите го пријавуваат насилството тоа е најчесто МВР со вкупно пријави од 259 и 12 пријавиле во Центарот за социјална работа Прилеп и 1 случај од здравствена институција. Според местото на живеење 193 жртви се од градска средина и 75 од селска средина.

На жртвите им била пружена психо - социјална поддршка и правна помош на 274 жртви, односно на сите евидентирани жртви на семејно насилство. Во однос на вработување, 93 биле вработени и 149 невработени за кои е доставено е известување до АВМР - Центар за вработување Прилеп за вклучување во активните мерки за вработување.

Табела 13. Податоци за жртви на семејно насилство (вработени, невработени) и известување до АВРМ

Вработени	Невработени	Известување до АВРМ за вклучување на активните мерки за вработување
93	149	168

Во текот на 2020 год биле поднесени 22 предлози до судот за изрекување на привремени мерки на заштита и се изречени вкупно 63 привремени мерки на заштита согласно Законот за превенција, спречување и заштита од семејно насилство од член 35 (точка 1,2,3 ,6 и 9). Во текот на 2020 год. нема сместено жртва на семејно насилство во Центар за жртви на семејно насилство.

Табела 14. Изречени привремени мерки на заштита (2020 Прилеп)

Ред.бр	Изречени привремени мерки	
1.	Забрана да се заканува дека ќе стори семејно насилство	22
2.	Забрана да малтретира, вознемирува, телефонира, контактира или друг начин комуницира со член на семејство, директно или индиректно	22
3.	Забрана да се приближува на растојание помало од 100 метри до живеалиштето, училиштето, работното место или определено место кое редовно го посетува друг член на семејството	8
4.	Задолжително да ги врати предметите кои се потребни за задоволување на секојдневните потреби на семејството	1
5.	Задолжително лекување на сторителот, доколку злоупотребува, алкохол, дрога и други психотропни супстанции или има психичко заболување	10
Вкупно		63

Во текот на **првите 6 месеци од 2021 година** во ЦСР Прилеп евидентирани се 102 полнолетни жртви на семејно насилство од кои 67 од женски пол и 35 од машки пол. Во однос на евидентираниите жртви најголем број односно 67 се полнолетни жени, а 35 се полнолетни мажи.

Табела 15. Евидентирани жртви на семејно насилство за 2021 год.(јануари-јуни) ЈУМЦСР Прилеп)

Евидентирани жртви на семејно насилство							
Полнолетни		Малолетни		Етничка припадност			
М	Ж	М	Ж	Македонци	Албанци	Роми	Други
35	67	/	/	44	1	15	1

За 2021 година најголем број на пријавени случаи на семејно насилство биле жртви на психичко насилство односно 90 случаи, и 12 физичко насилство. Според етничката припадност 44 се Македонци, 1 Албанец, 15 Роми и 1 од друга припадност. Најчесто жртвите насилството го пријавуваат во МВР и тоа 93 и само 7 пријавиле во Центарот за социјална работа Прилеп и 2 случајеви пријавени од други институции. Според местото на живеење 86 се од градска и 16 од селска средина.

Табела 16. Податоци за жртви на семејно насилство, според место на живеење, вид насилство пријави за јануари – јуни 2021год. (ЈУМЦСР Прилеп)

Место на живеење		Тип на насилство				Пријава			
Град	Село	Психичко	Физичко	Економско	Сексуално	МВР	ЦСР	Здр. инст.	Други
86	16	90	12	/	/	93	7	/	2

Во однос на вработеност 27 се вработни и 53 се невработени и за истите е доставено известување до АВМР - Центар за вработување Прилеп за вклучување во активните мерки за вработување. Од вкупниот број за 53 жртви доставено е известување до АВМР - Центар за вработување Битола за вклучување во активните мерки за вработување.

Табела 17. Податоци за жртви на семејно насилство (вработени, невработени) и известување до АВМР за јануари – јуни 2021год. (ЈУМЦСР Прилеп)

Вработени	Невработени	Ивестување до АВМР за вклучување на активните мерки за вработување
27	53	53

Во овој период биле поднесени 4 предлози до судот за изрекување на привремени мерки на заштита и се изречени вкупно 32 привремени мерки на заштита согласно Законот за превенција, спречување и заштита од семејно насилство од член 35 (точка 1,2,3,5,6 и 9). Само една жена со две малолетни деца е сместена во Центар за жртви на семејно насилство во Битола. И во текот на овие 6 месеци, според добиените податоци, на сите жртви им била пружена психо-социјална поддршка и правна помош од страна на стручните лица на ЦСР Прилеп.

Табела 18. Изречени привремени мерки на заштита јануари јуни 2021 год. (ЈУМЦСР Прилеп)

Ред.бр	Изречени привремени мерки	
1.	Забрана да се заканува дека ќе стори семејно насилство	10
2.	Забрана да малтретира, вознемирува, телефонира, контактира или друг начин комуницира со член на семејство, директно или индиректно	10
3.	Забрана да се приближува на растојание помало од 100 метри до живеалиштето, училиштето, работното место или определено место кое редовно го посетува друг член на семејството	7
4.	Забрана да поседува огнено или друго оружје или истото да му биде одземено	1
5.	Задолжително да ги врати предметите кои се потребни за задоволување на секојдневните потреби на семејството	1
6.	Задолжително лекување на сторителот, доколку злоупотребува, алкохол, дрога и други психотропни супстанции или има психичко заболување	3
Вкупно		32

Во Општина Ресен според податоците од ЈУМЦСР Ресен, во текот 2020 год. евидентирани се 2 полнолетни жртви од женски пол, 1 невработена, 1 вработена од градска средина. Според типот на насилство тие биле жртви 2 на физичко, 2 на психичко, 1 сексуално и 1 економско. Вкупно изречени 8 привремени мерки на заштита од член 58 (точка 1,2,3,4). Во однос на институциите каде жртвите го пријавуваат насилството 2 жртви пријавиле во МВР.

Во текот на првите 6 месеци од 2021 год. евидентирани се 3 жртви на семејно насилство и сите се полнолетни од кои 1 е од женски пол и 2 од машки пол. Според видот на насилство имало 1 жртва на психичко, 1 жртва на физичко и 1 на сексуално насилство. Во однос на етничката припадност 1 жртва е ромска националност, 2 од друга. Во однос на институциите каде жртвите го пријавуваат насилството најчесто тоа е МВР, односно надлежната полициска станица. Во однос на вработеност, 2 се вработени и 1 жртва невработена од градска средина.

За заштита на жртвите од семејно насилство изречени се 9 Привремени мерки на заштита согласно Законот за спречување и заштита од насилство врз жените и семејното насилство од член 58 (точка 1, 2, и 3). И во текот на 2020 и првите 6 месеци од 2021 год. нема сместено жртва на семејно насилство во Центар за жртви на семејно насилство.

Во Општина Крушево според податоците на ЈУ ЦСР Крушево во текот на 2020 год. евидентирани се 3 жртви на семејно насилство.

Во однос на евидентираните жртви сите се полнолетни, од кои 2 се полнолетни жени и 1 полнолетен маж. За 2020 година пријавените случаи на семејно насилство 2 биле жртви на психичкото насилство 1 жртва на физичкото насилство. Во однос на етничката припадност трите пријавени случаи се од албанска националност. Во однос на институциите каде жртвите го пријавуваат насилството 2 жртви пријавиле и во ЦСР и МВР и само една жртва пријавила само во МВР. Во однос на вработеност трите жртви не се вработени и истите се од селска средина.

За заштита на жртвите од семејно насилство изречени се 6 Привремени мерки на заштита

согласно Законот за спречување и заштита од насилство врз жените и семејното насилство од член 58 (точка 1, 2, 3, 4, 9 и 11) и тоа: забрана да се заканува дека ќе стори семејно насилство, забрана да малтретира, вознемирува, телефонира, контактира или друг начин комуницира со член на семејството, директно или индиректно, забрана да се приближува на растојание помало од 100 метри до живеалиштето, училиштето, работното место или определено место кое редовно го посетува друг член од семејството, отстранување од домот без оглед на сопственоста, задолжително лекување на сторителот, доколку злоупотребува алкохол, дрога и други психотропни супстанции и изрекување на било која друга мерка која судот ќе ја смета за неопходна за да се обезбеди сигурност и добросостојба на другите членови на семејството. Во текот на 2020 година во Шелтер центарот за семејно насилство нема сместено жртви на семејно насилство.

Во текот на првите 6 месеци од 2021 год. евидентиран се 2 жртви на семејно насилство и истите се полнолетни од кои 1 е од женски пол и 1 од машки пол. Во однос на етничката припадност 2 случаеви на пријавени случаи 1 е од македонска и 1 од албанска националност. Во однос на институциите каде жртвите го пријавуваат насилството тоа е МВР. Во однос на вработеност истите се вработни и 1 жртва е од градска и 1 жртва е од селска средина.

За заштита на жртвите од семејно насилство изречени се 10 Привремени мерки на заштита согласно Законот за спречување и заштита од насилство врз жените и семејното насилство од член 58 (точка 1, 2, 3, 4, 9 и 11). И во текот на 2021 год. за овој период нема сместено жртва на семејно насилство во Центар за жртви на семејно насилство.

Според податоците од **ЈУ ЦСР Демир Хисар** во текот на 2020 год. евидентирана е само 1 жртва од женски пол, по националност е Македонка и се изречени 2 привремени мерки за заштита и тоа: забрана за приближување на растојание помало од 100 метри од живеалиштето или работното место на жртвата и забрана да малтретира, вознемирува телефонира или на друг начин комуницира со жртвата директно или индиректно. Според видот на насилство жртвата била изложена на физичко и психичко насилство. Во текот на **јануари – јули 2021** год. во ЈУ ЦСР Демир Хисар немаат евидентирано жртва на семејно насилство.

Заклучок: Во Пелагонискиот регион според добиените податоци од центрите за социјална работа на Битола, Ресен, Прилеп, Крушево и Демир Хисар за 2020 год. и периодот јануари јуни 2021 год. вкупно се пријавени и евидентирани **586 жртви** на семејно насилство од кои 166 се од машки пол, и **420 се од женски пол**. Според видот на насилство најчесто е пријавувано **психичко насилство** и тоа во **522 случаеви**, **физичкото насилство** е евидентирано кај **135 жртви**, кај **5 жртви** е евидентирано **економско насилство** и **само 2 пријави за сексуално насилство**. Ова го потврдува познатиот факт дека најчесто жртви на семејно насилство се жените. Зачудува податокот дека иако во регионот се евидентирани голем број на жртви од нив само 8 жени жртви од кои 7 од Битола и една жена од Прилеп со нивните деца (вкупен број од 9 деца) биле сместени во Центар за лица жртви на семејно насилство во Битола. Ова може да укажува дека жртвите поради условите и понудените услуги во Центарот за жртви на семејно насилство во Битола кој е единствен во овој регион, повеќе преферираат да најдат други решенија, отколку да ги користат услугите на овој центар. Ова исто така може да укажува и на вкоренетите ставови, стереотипите и предрасудите како и културолошките обичаи тие како жртви прво решение за излегување од насилната средина го изнајдуваат со нивно враќање во примарно семејство односно кај своите родители, при тоа не земајќи го предвид постоечкиот ризик од повторување на насилството, условите и можностите кои можат да им бидат пружени во тоа семејство.

Одговори на испратени Барања за информации од јавен карактер

Врз основа на бараните податоци од јавен карактер од Министерството за труд и социјална политика и добиениот одговор со бр.14-6908/5 од 04.11.2021 год. во врска со воспоставени специјализирани сервиси за жени жртви на родово базирано и семејно насилство од страна на МТСП во Пелагонискиот регион бевме упатени информацијата да ја побараме на [Пријави семејно насилство \(mtsp.gov.mk\)](https://www.mtsp.gov.mk). Од објавените податоци на овој линк може да се види дека во

Пелагонискиот регион има четири специјализирани сервиси и тоа Регионален Центар за жртви на семејно насилство во Битола, Кризен центар за жртви на семејно насилство во Прилеп и две Советувалишта за жртви на родово базирано и семејно насилство во Битола и Прилеп. Овие специјализирани сервиси се оформени како посебни организациони единици на месно надлежните центри во Битола и Прилеп.

Во врска со бараните податоци за тоа во кој временски период може жената жртвата на родово базирано или семејно насилство да биде сместена во Центар за привремен престој (засолниште), ни беше одговорено дека услугата за привремен престој во вакви центри се обезбедува во времетраење до три месеци, а во исклучителни случаи кога состојбата не е надмината, до една година. Кога постои сознание за сериозна реална закана по животот и здравјето на жртви на семејно насилство, се врши интервентно сместување од 24 до 72 часа.

Од страна на истражувачкиот тим беа побарани податоци и за тимот кој работи во специјализираните сервиси, поодделно за Центрите за привремен престој (засолништа) и советувалиштата од Пелагонискиот регион. Одговорот беше дека стручниот тим што работи во специјализираните сервиси за жени жртви на насилство и семејно насилство е во согласност со Правилникот за начинот, обемот, нормативите и стандардите за давање на услугите на советување и за простор, средства, кадри и потребна документација за советувалиште.²⁰

Услугите од специјализираните сервиси поточно во Советувалиштата за жртви на родово базирано и семејно насилство во Пелагонискиот регион кои во МТСП се водат како постоечки обезбедиле минимален број на услуги т.е. во Советувалиштето во Битола евидентирана е една таква услуга кај една жртва со две средби, додека во Прилеп нема евидентирано ниту една услуга ниту во Советувалиштето ниту во Кризниот центар за жртви на семејно насилство кој исто така стои во постоечки пристапни сервиси.

Врз основа на барањето за информации од јавен карактер од Министерството за правда и добиениот одговор (УП1 бр.19-2211/2021 од 04.11.2021) од нивна страна ни беше посочено истите да ги побараме во нивниот годишен извештај за 2020 год. и ажурираната веб страна www.pravda.gov.mk со образложение дека согласно законот за БПП немаат обврска да водат така детални податоци како што ние ги бараме.

Од Министерството за правда се бараа следните податоци:

- Кои се лиценцирани здруженија кои даваат бесплатна правна помош во Пелагонискиот регион (Битола, Демир Хисар, Ресен, Прилеп, Крушево, Могила, Новаци и Долнени.),
- Колку жени жртви на родово базирано и семејно насилство добиле бесплатна правна помош во Пелагонискиот регион,
- видот на помошта која ја добиле и тоа поделено како иницијална правна помош и секундарна правна помош,
- на колку жртви им била дадена бесплатната правна помош за изрекување на привремена мерка за заштита независно од нејзината имотна состојба за периодот 2020 год. и I (прв) и II (втор) квартал од 2021 год.?

Од презентираниите податоци во извештајот²¹ кои беа од наш интерес, за Пелагонискиот регион беа земени податоците кои се однесуваа на податоците за број на лица кои добиле бесплатна правна помош во Подрачните одделенија на Министерството за правда (Битола,

²⁰Сл.весник на Република Северна Македонија бр.91/21

²¹ Годишен извештај за примената на законот за бесплатната правна помош – 2020, Министерство за правда Република Северна Македонија 12/31/2021

Прилеп, Ресен, Демир Хисар, Крушево) и се однесуваат на добиена примарна и секундарна помош во подрачните одделенија, правните клиници и од здруженијата на граѓани.

Табела 19. Статистички податоци за вкупниот број на лица кои добиле Примарна правна помош по Подрачни одделенија во Пелагонискиот регион

Подрачно одделение	Вкупен број на лица кои добиле ППП	Пол		Етничка припадност						
		М	Ж	Мак	Алб	Тур	Ром	Срб	Вла	Други
ПО Крушево	9	4	5	5	/	/	4	/	/	/
ПО Битола	10	6	4	9	/	/	/	/	/	1
ПО Демир Хисар	54	34	20	49	5	/	/	/	/	/
ПО Прилеп	19	11	8	/	18	/	1	/	/	/
ПО Ресен	23	12	11	19	1	1	2	/	/	/

Според **табела 19** најголем број на лица кои добиле Примарна правна помош во Подрачното одделение во Демир Хисар биле 54 лица, од кои 34 од машки пол и 20 од женски пол и најголем број се по етничка припадност Македонци. **Но од овие податоци не може да се одреди точниот број на лица кои добиле Примарна правна помош како жртви на семејно и родово базирано насилство.**

Табела 20. Преглед на поднесените и одобрени барања за секундарна правна помош во подрачните одделенија во Пелагонискиот регион

Подрачно одделение	Број на поднесени барања	Број на одобрени барања	Број на одбиени барања	Број на донесени решение со кое се прекинува СПП
ПО Крушево	3	2	/	1
ПО Битола	10	9	1	/
ПО Демир Хисар	/	/	/	/
ПО Прилеп	/	/	/	/
ПО Ресен	3	2	1	/

На **табела 20** најголем број на одобрени барања за секундарна правна помош во Подрачното одделение во Битола и тоа 9 лица. Но и тука од овие податоци не може да се одреди колку лица од истите се жртви на семејно насилство и родово базирано насилство.

Табела 21. Статистички податоци за вкупен број на лица кои добиле Примарна правна помош и поднесени барања за секундарна правна помош во Правни клиници во Пелагонискиот регион

Правна клиника	Вкупен број на лица кои добиле ППП	Поднесен и барања за СПП	Пол		Етничка припадност						
			М	Ж	Мак	Алб	Тур	Ром	Срб	Вла	Други
Правен факултет Битола	13	4	8	5	/	/	/	/	/	/	/

Табела 22. со статистички податоци за вкупен број на лица кои добиле Примарна правна помош и поднесени барања за секундарна правна помош во Овластени здруженија во Пелагонискиот регион.

Овластено здружение	Вкупен број на лица кои добиле ППП	Поднесени барања за СПП	Пол		Етничка припадност							
			М	Ж	Мак	Алб	Тур	Ром	Срб	Вла	Други	
МКЦ Битола	221	2	90	129	/	/	/	/	/	/	/	/

Од наведените податоци на табела бр. 22 се гледа дека во Пелагонискиот регион има **само едно овластено здружение на граѓани кое дало примарна и секундарна правна помош и истото се води во регистарот на здруженија на граѓани за бесплатна правна помош**. Според тоа ова здружение им пружило примарна правна помош на 221 лице и тоа во најголем број од 129 на лица од женски пол. И тука е истата состојба како и во претходните табели и податоците не се разделени според категории и не може да се констатира дали во овие лица има и жртви на семејно насилство или родово базирано насилство.

Врз основа на бараните податоци од јавен карактер **од Министерството за внатрешни работи кои се добиени** врз основа на барање од Националната мрежа против насилство врз жените и семејното насилство и решението за одговор на барањето за пристап на информации од јавен карактер бр.16.1.2-1387/1 од 16.11.2021 год. за Општина Битола во текот на 2020 год. сторители на кривични дела за семејно насилство биле 136 извршители, од сторителите 129 биле мажи и 8 жени, од кои 63 од страна на сопруг, 20 од син, 1 од ќерка, 10 од татко. Кривичните дела биле извршени во 22 случаи под дејство на алкохол, од растројство 91 случај и овие кривични дела биле извршени со огнено оружје во 1 случај, со ладно оружје во 7 случаи со физичка сила и закана 125 и останато 3 кривични дела.

Табела 23. Кривични дела и сторители за 2020 СВР Битола

Извршени кривични дела	Сторители											Начин на извршување			
	Пол		Роднинска врска						Под дејство			Со огнено оружје	Со ладно оружје	Со физичка закана	Останато
	Мажи	Жени	Сопруг	Сопруга	Деца		Родители		Алкохол	Дрога	Растројство				
					Син	Ќерка	Мајка	Татко							
136	129	8	63	/	20	1	/	10	22	/	91	1	7	125	3

На таб. бр. 24 според податоците во однос на кривичните дела и жртвите за 2020 год. од вкупно има 136 кривични дела од кои 29 жртви биле мажи, 118 жени, истите биле извршени кон 63 сопруги, 12 деца (синови), 15 мајки поранешна сопруга 6, и 16 жени во вонбрачна заедница и 18 останато.

Табела 24. Кривични дела и жртви за 2020 СВР Битола

Кривични дела	Жртви												
	Пол	Роднинска врска											
		Мажи	Жени	Сопруг	Сопруга	Деца		Родители		Поранешна сопруга	Поранешен сопруг	Лица во вонбрачна заедница	
Син	Ќерка					Мајка	Татко	Маж	Жена				
136	29	118	/	63	12	/	15	/	6	/	/	19	18

Во текот на 2020 год. нема евидентирани прекршоци во врска со семејно насилство но има поплаки во врска со семејно насилство и тоа вкупно 632 поплаки, поплаките биле поднесени поради физичко малтретирање и тоа 138, психичко малтретирање 493, економско малтретирање 1, сторителите биле 529 мажи, 106 жени, и тоа во 62 случаеви под дејство на алкохол, и 13 поради растројство. Во однос на полот жртви биле 206 мажи, 443 жени од кои 209 сопруги, 42 сопрузи, 81 деца, 138 родители, 51 поранешен брачен другар, 28 лица кои бил во вонбрачна заедница и 100 поплаки останато(Таб. бр.25).

Табела 25. Поплаки во врска со семејно насилство 2020 год. СВР Битола

Поплаки	Зошто е поднесена поплаката			Сторители					Жртви								
				Пол		Под дејство			Пол		Роднинска врска						
	Физичко малтретира	Психичко малтретира	Економско	Машки	Женски	Алкохол	Дрога	Растројство	Машки	Женски	Сопруга	Сопруг	Дете	Родител	Поранешен брачен другар	Лице во вонбрачна	Останато
632	138	493	1	529	106	62	/	13	206	443	209	42	81	138	51	28	100

Во Општина Битола во текот на 2021 год. за периодот јануари-јуни биле извршени 79 кривични дела, сторители биле во најголем број 77 мажи и 7 жени, од кои 32 извршени од сопруг, 9 од син, 1 од ќерка 10 од татко 12 кривични дела се извршени под дејство на алкохол, 1 од растројство со ладно оружје во 1 случај, со физичка сила и закана 78 .

Табела 26. Кривични дела и сторители за јануари – јуни 2021 год. СВР Битола

Извршени кривични дела	Сторители										Начин на извршување				
	Пол		Роднинска врска						Под дејство						
	Мажи	Жени	Сопруг	Сопруга	Деца		Родители		Алкохол	Дрога	Растројство	огнено оружје	ладно оружје	физичка сила и закана	Останато
					Син	Ќерка	Мајка	Татко							
79	77	7	32	/	9	1	/	10	12	/	1	/	1	78	

Според податоците во однос на кривичните дела и жртвите за истиот период во 2021 год. од вкупно 79 кривични дела 28 жртви биле мажи, 65 жени, истите биле извршени кон 32 сопруги, 5 деца (синови), 7 (ќерки), 4 мајки и 6 татковци, поранешна сопруга 4, 10 жени во вонбрачна заедница и 13 останато.

Табела 27. Кривични дела и жртви за 2021 год.(јануари –јуни) СВР Битола

Кривични дела	Жртви													
	Пол		Роднинска врска										Лица во вонбрачна заедница	Останато
	Мажи	Жени	Сопруг	Сопруга	Деца	Родители	Поранешна сопруга	Поранешен сопруг	Маж	Жена				
79	28	65	/	32	5	7	4	6	4	/	/	10	13	

Во текот на 2021 год. во првите 9 месеци исто така нема евидентирани прекршоци во врска со семејно насилство, но има поплаки во врска со семејно насилство и тоа вкупно 455 поплаки од кои поради физичко малтретирање 34, психичко малтретирање 421, сторителите биле 381 мажи, 81 жени, и тоа во 46 случаеви под дејство на алкохол и 1 поради растројство. Во однос на полот жртви биле 153 мажи, 301 жени од кои 139 сопруги, 34 сопрузи, 58 деца, 83 родители, 47 поранешен брачен другар, 21 лице во вонбрачна заедница и 72 останато.

Табела 28. Поплаки во врска со семејно насилство 2021 год.(јануари –јуни) СВР Битола

Поплаки	Зошто е поднесена поплаката			Сторители					Жртви								
				Пол		Под дејство			Пол		Роднинска врска						
	Физичко малтретирање	Психичко малтретирање	Економско малтретирање	Машки	Женски	Алкохол	Дрога	Растројство	Машки	Женски	Сопруга	Сопруг	Дете		Родител	Поранешен брачен другар	Лице во вонбрачна заедница
302	22	280	/	254	49	33	/	1	111	193	93	23	41	59	26	14	48

Заклучок: Податоците покажуваат дека и во текот на 2020 год. и јануари - јуни 2021 год. во најголем број сторители на кривичните дела во семејно насилство се извршени од мажи, а во најголем број жртвите се жени, односно поранешни сопруги. Треба да се напомене дека сторителите во најголем број случаи го извршиле кривичното дело под дејство на алкохол. Поплаките во врска со семејно насилство се во голем број и тоа најмногу поради психичко малтретирање, потоа поради физичко малтретирање и најмалку е евидентирано економско малтретирање.

5.2 Интервјуа со стручни лица од ЦСР Битола и ЦСР Прилеп

Согласно предвидената методологијата за оваа анализа беше планирано и интервјуирање на стручни лица од Центрите за социјална работа таму каде што ќе се идентификува дека постојат специјализирани сервиси за помош и поддршка на жртви на родово базирано и семејно насилство.

Од информациите кои беа добиени врз основа на нашите барања и информациите од официјалната страна на МТСП специјализирани сервиси има во ЦСР Прилеп и Битола за што се направија интервјуа со две стручни лица (психолог и социјален работник).

За оваа цел беа подготвени и соодветни прашалници составени од 7 прашања поврзани со работата на Центрите за привремен престој на жртви на семејно насилство и родово базирано насилство и 15 прашања за работата на Советувалиштата за работа со жени жртви на родово базирано насилство/ семејно насилство.

Од интервјуто со стручното лице- социјален работник од ЦСР Прилеп се добија податоци дека Центарот има формирано и Советувалиште и Кризен центар за привремен престој од пред 2 (две) години (во 2019) во два засебни станови кои се како посебни објекти од ЦСР и се просторно надвор од Центарот за социјална работа.

Во однос на простор, Кризниот центар ги задоволува стандардите и истиот ги има потребните простории. Центарот има 3 легла, но доколку се јави потреба може да се сместат и 4 лица. **Центарот нема вработено стручен кадар за работа во центарот** од причини што имаат мал број на стручни работници. Социјалниот работник истакна дека ако се појави таква потреба ќе се организираат и ќе ангажираат професионалци од ЦСР да ги покријат потребите за работа во овој центар.

Центарот нема обезбедено лице чувар или полициски службеник за центарот за привремен престој. Во делот на процедурите за сместување беше истакнато дека ако треба да се смести жртва се донесува решение, освен во итни ситуации прво се сместува жртвата и потоа се изготвува решение. **Досега Кризниот Центар во Прилеп нема сместено ниедна жртва, ниту било побарано од други центри од Пелагонискиот регион за сместување на жртви на родово базирано насилство.**

За работата на Советувалиштето беа добиени податоци дека просторно се наоѓа во засебен стан до Центарот за привремен престој и **досега немаат упатено ниту една жртва на семејно насилство**, а според нивните процедури жртвата може да биде упатена во советувалишен центар само со решение од водителот на случај. Интервјуираниот професионалец истакна дека оваа ситуација се должи на недостатокот на стручен кадар во Центарот за социјална работа во Прилеп. Имено, во ЦСР Прилеп, има само 7 водители на случај (1 психолог, 2 педагози и 4 социјални работници) и истите Опслужуваат над 74 000 жители.

Според податоците внесени во Програмата за развој на Пелагонискиот плански регион 2021-2026 бројот на жители во 2019 година во општина Прилеп бил 74 129²². Поради ваквата состојба беше истакнато дека советувалиштето нема работено т.е. не функционира поради недостиг на кадар. Се нуди советување и се дава психосоцијална поддршка на сите жртви на семејно насилство при секоја интервенција со оваа категорија на лица од страна на водителот на случај и стручниот тим. Ако има и деца задолжително се вклучува и педагогот. Советувалиштето не е наменето за други категории освен за жртви на семејно насилство. Од причини што советувалиштето нема почнато со работа не се изготвуваат извештаи, евалуации, немаат воспоставено процедури за поднесување и разгледување и евидентирање на поплаки и претставки. Во ЦСР Прилеп постојат кутии каде корисниците можат да поднесат пофалби или поплаки.

Дополнително, ЦСР Прилеп немаат изготвен елаборат за исполнетост на условите за почеток на работа и давање на услуги за советување согласно стандардите предвидени во Правилникот за советувалишта, и исто така немаат изготвено посебна програма за услугите на советување. Советувалиштето е опремено со потребниот инвентар, но немаат ангажирано посебен кадар (психолог, социјален работник). Беше напоменато во интервјуто дека по барање на МТСП, од страна на ЦСР е доставена информација дека координатор на советувалиштето е раководителот за услуги т.е. социјален работник со општа лиценца за работа како стручно лице но, официјален координатор немаат назначено.

Заклучок: Иако формално стои податокот дека ги има овие два специјализирани и истите се отворени веќе две години (19.декември 2019 год.), факт е дека тие не се ставени во функција и не можат да ја пружаат оваа специјализирана услуга како засебни субјекти со соодветен кадар. Постои волја од постоечкиот кадар да се исполнат стандардите за обезбедување на овој тип на специјализирана поддршка, но поради недостаток на човечки капацитети и преголем обем на работа не се во можност тоа самостојно да го спроведат. Од таму произлегува и заклучокот дека е неопходно вработување на посебен, соодветно обучен кадар за функционирање на овие специјализирани сервиси.

Од интервјуто со стручното лице - психолог од ЦСР Битола се добија податоци дека Центарот има формирано и Советувалиште и Центар за привремен престој на жртви на семејно насилство.

Советувалиштето е основано од страна на ЦСР Битола, се наоѓа надвор од зградата на ЦСР односно во стан под закуп, истото е специјализирано само за жртви на семејно насилство и започнало со работа во Април 2021 година. Корисниците се упатуваат во советувалиштето по

²² Програма за развој на Пелагонскиот плански регион 2021-2026

претходно евидентирање во ЦСР Битола со документ за интерно упатување. **Во досегашната работа немало случаи на корисници кои не се упатени од ЦСР да побараат советуваљшна услуга** и според тоа не се склучувале договори за користење на услугите.

Според процедурата, со лицето кое е корисник се закажуваат средби во зависност од потребите, доколку е интензивна потребата се врши советуваљшна работа еднаш неделно, доколку не тоа се врши 2 до 3 пати месечно. Од страна на психологот се изготвува извештај за работата со конкретниот корисник на услугите и истиот му се дава на стручното лице кое го упатило во Советуваљштето.

Понатаму, стручното лице откако ќе се заврши советуваљшната работа, спроведува евалуација на дадената услуга и проценка на задоволството на корисниците со пополнување на лист за евалуација, а документот за евалуација стои во досието на корисникот. Од страна на давателот на услугата сеуште нема воспоставено процедури за поднесување, разгледување и евидентирање на поплаки и претставки од корисниците.

Пред отворањето на советуваљштето во Април 2021 година е изготвен елаборат за исполнетост на условите за почеток со работа и давање на услугите за советување, согласно стандардите кои се предвидени со Правилникот за советуваљшта. При работата на советуваљштето се користи општ нацрт на програма за постапување, додека пак при работа со конкретен корисник се изготвува индивидуален план и програма за работа.

Во однос на просторните услови, советуваљштето се наоѓа во изнајмен стан за кој се плаќа кирија со површина од околу 45 м² и има услови за индивидуална и групна стручна работа.

Поради недостиг на стручен кадар во советуваљштето работи психолог од центарот за социјална работа, а по потреба и социјален работник кои поседуваат општа лиценца за работа. Досега не е изготвена програма за услугата на советување.

Центарот за жртви на семејно насилство е сместен во стан, сопственост на ЦСР Битола во состав на зграда, каде има дневна просторија, спална соба, трпезарија, просторија за стручна работа со жртвите, санитарно-хигиенски простории и кујна. Центарот има капацитет за сместување на 4 лица (односно едно семејство или едно семејно место согласно стандардот на Совет на Европа).

Во центарот по потреба се ангажираат стручните лица кои се дел од тимот од ЦСР што работи со конкретната жртва. Центарот е од затворен тип, досега не е побарана полициска асистенција за обезбедување на центарот бидејќи се внимава на тајноста на локацијата каде се сместуваат жртвите. За интервентно сместување во Центарот неопходно е решение за упатување и сместување од ЦСР, иако некогаш прво се врши сместувањето, па подоцна се доставува решението за упатување и сместување.

Заклучок: Иако Центарот за сместување на жртви и советуваљштето се веќе воспоставени, активни и соодветно опремени, сепак факт е дека постои недостиг на стручен кадар кој би бил редовно вработен и присутен во центарот и во советуваљштето. Неопходно е зголемување на капацитетот за сместување на жртви, како и капацитетот за обезбедување на услуги на помош и поддршка во советуваљштето, преку вработување на нови стручни лица со што ќе се овозможи и непречено функционирање на двата специјализирани сервиси, а со тоа и задоволување на индивидуалните потребни на жените и децата жртви на родово базирано и семејно насилство.

6. Постоечки специјализирани сервиси за помош и поддршка на жртви на родово-базирано и семејно насилство во Пелагонискиот регион

Пелагониски Регион — еден од осумте статистички региони на Македонија. Овој регион се наоѓа во југозападниот дел на Македонија и се граничи со Грција и Албанија на југ и внатрешно со Југозападниот и Вардарскиот Регион.

Пелагонискиот Регион опфаќа 9 општини, и тоа: Битола, Демир Хисар, Кривогаштани, Крушево, Могила, Прилеп, Ресен, Новаци, Долнени. Вкупно население 231 806 од кои 116 166 мажи и 115 640 жени. Со пописот од 2002 вкупно население 238 136. Во овој регион функционираат 5 (пет) центри за социјална работа Битола, Ресен, Демир Хисар, Крушево, Прилеп.

Според податоците добиени од Завод за статистика според проценките на население само во Битола бројот на жители за 2019 година изнесува 90 895 жители, од кои 44630 мажи и 46265 жени. Подрачјето на Општината Битола е утврдено со закон и ги опфаќа градот Битола и 65-те села околу него и во нив живеат околу 22 600 жители со тоа што самите села варираат во број на население со што најмалите имаат околу 25 односно 30 жители со постојано место на живеење во селото додека пак има и поголеми села кои што имаат околу 3500 жители.²³

Со оглед на бројот на население од кои **115 640 жени** и согласно Препораките на Совет на Европа за Минимум стандарди потребно е да постојат специјализирани сервиси за помош и поддршка на жени и деца жртви на родово базирано и семејно насилство, и тоа најмалку два Центри за привремен престој (засолниште) со 24 семејни места. Едно семејно место опфаќа жена жртва со просечен број на деца и најмалку 2 советувалишни центри за помош и поддршка.

6.1 Регионален Центар за жртви на семејно насилство Битола

Според податоците објавени и на официјалната страна на МТСП стои дека во Битола функционира еден ваков центар.

Од интервјуто со стручното лице во ЦСР Битола ги добивме следните податоци за овој Центар за привремен престој на жртви на семејно насилство:

Центарот функционира во рамки на стан во станбена зграда, надвор од просториите на ЦСР Битола, кој е во сопственост на ЦСР Битола, и истиот функционира повеќе години. Станот се состои од две соби, едната е дневен престој со трпезарија, другата е спална соба, одделна целосно опремена кујна, ходник и купатило, со соодветно адаптирање во просториите се создаваат услови за стручна работа, а во истото можат да се сместат максимум 4 лица, односно една жена со деца.

²³<https://www.bitola.gov.mk/wordpress/wp-content/uploads/2020/10/Социјален-план-Битола-2021-2024.pdf>

Станот е опремен со соодветна гарнитура за седење, клуб маса, витрини, маси и столици, кревети за спиење, шкафови за облека и постелнина, компјутер и т.н.. Во Центарот по потреба работи тимот од ЦСР Битола кој претходно работел со жртвата. Локацијата се чува во тајност и заради тоа воопшто не е побарано присуство на чувар или полициски службеник. Упатувањето се врши со издавање на Решение за сместување на жртвата и нејзините деца во Центарот за жртви на семејно насилство. Досега услугите на овој центар ги користеле повеќе жртви на насилство.

6.2 Кризен центар за жртви на семејно насилство во Прилеп

Според податоците објавени и на официјалната страна на МТСП стои дека во Прилеп функционира Кризен центар за жртви на семејно насилство.

Од интервјуто со стручното лице во ЦСР Прилеп ги добивме следните податоци за овој Центар:

Кризниот центар за привремен престој е оформен пред 2 години (19.декември 2019 год.) и функционира во два посебни станови, кои просторно се наоѓаат надвор од Центарот за социјална работа за кој се плаќа кирија.

Во однос на простор Кризниот центар ги задоволува стандардите и истиот и ги има потребните простории (дневна соба со гарнитура за седење, кујна, маса, столици, шкафови, шкаф за документација, витрини и се што е потребно за нормално живеење. Центарот има капацитет за сместување од 3 до 4 лица, нема посебна соба за послужување, има соба за работни и советодавни активности. Професионалци се ангажираат од редот на вработените од ЦСР Прилеп само кога ќе има потреба за тоа. Центарот нема обезбедено лице чувар или полициски службеник за центарот за привремен престој. Сместувањето се врши по претходно изготвено решение за упатување во Кризниот центар, или пак интервентно се сместува жртвата па потоа се прибавува решение од ЦСР Прилеп. Досега Центарот во Прилеп нема сместено жртви, ниту било побарано од други центри од Пелагонискиот регион за сместување на жртви на родово базирано насилство.

6.3 Советувалишта за жртви на семејно насилство во Битола и Прилеп

Според податоците преземени од официјалната страна на МТСП постојат две советувалишта за жртви на семејно насилство во Битола и Прилеп.

Советувалиштето во Битола е формирано од страна на ЦСР Битола и истото просторно е сместено во закупен двособен стан во станбена зграда која е надвор од просториите на ЦСР Битола. Ова советувалиште е специјализирано за работа со жртви на семејно насилство, каде советодавни услуги добиваат жртви кои се евидентирани во ЦСР по пат на интерно упатување од страна на водителот на случај и со закажување на термин надвор од работното време. Советувањето се врши во динамика која одговара на конкретниот случај, по претходно подготвен план и програма за работа со жртвата. Советувалиштето е составено од две соби, ходник, чајна кујна, бања, опремени со мебел за дневен престој, мебел за индивидуална и групна работа, надгледани средства, шкафови за архивирање и целосно опремена кујна и бања. Советувалиштето започнало со работа во Април 2021 година и за истото е изработен елаборат за исполнетост на минималните услови за работа пропишани во Правилникот за советувалишта.

Советувалиштето во Прилеп е формирано од страна на ЦСР Прилеп и се наоѓа во склоп на стан до Кризниот центар за жртви на семејно насилство. Советувалиштето сеуште нема започнато со работа, нема изготвена програма за работа со жртвите и нема изготвен елаборат за исполнетост на минималните услови за работа пропишани во Правилникот за советувалишта. Тоа треба да нуди советување и психосоцијална поддршка на евидентирани жртви од страна на стручни кадри во ЦСР но поради недостиг на стручен кадар советувањето на жртвите се врши во ЦСР кога и се нуди психосоцијалната поддршка за време на тековната работа со сите жртви од страна на стручниот тим и доколку има деца тимот вклучува и педагог. Инаку советувалиштето е опремено со потребниот инвентар, бироа, столици, компјутер, печатар, шкаф за архивирање и чајна кујна и формално има назначено лице кое ќе раководи со советувалиштето.

6.4 Бесплатна правна помош

Бесплатната правна помош е од клучно значење за жените кои преживеале насилство, вклучително и семејното насилство. Овој вид на услуги во Пелагонискиот регион се обезбедува преку центрите за социјална работа, но во најголем дел и од страна на невладини организации кои функционираат во Пелагонискиот регион. Во регистарот на Министерството за правда според податоците на официјалната страна <https://pravda.gov.mk> постои **само едно здружение на граѓани во Битола кое нуди бесплатна претходна правна помош**. Бесплатната правна помош е од исклучително значење за жртвите кои се со ниски примања или немаат личен доход со што можат да ги платат трошоците од причини што судските постапки често се одолговлекуваат и истите се доста комплексни.

Во Пелагонискиот регион со вкупно население повеќе од 280 000 жители неопходно е да постојат повеќе здруженија кои би нуделе бесплатна правна помош со што ќе им ги олеснат на жртвите административните процедури во текот на целата постапка и ќе ги остварат своите права.

Заклучоци

Пелагониски Регион е еден од осумте статистички региони на Северна Македонија. Пелагонискиот Регион опфаќа 9 општини, и тоа: Битола, Демир Хисар, Кривогаштани, Крушево, Могила, Прилеп, Ресен, Новаци, Долнени. **Вкупно население 231 806** од кои 116 166 мажи и 115 640 жени. Со пописот од 2002 вкупно население 238 136. Во овој регион функционираат 5 (пет) центри за социјална работа и тоа во Битола, Ресен, Демир Хисар, Крушево и Прилеп.

Анализата на постоечката законска регулатива поврзана со родово базирано и семејно насилство покажа дека и покрај тоа што **Законот за спречување и заштита од насилство врз жените и семејното насилство беше донесен во јануари 2021 година, а започна да се применува од 06.05.2021 година, во периодот за подготовка не се извршија потребните усогласувања во регулативата и не се донесоа соодветните подзаконски акти кои беа предвидени со истиот.** Овој закон е прв закон кој ги препознава сите форми на насилство, за првпат се воспоставува принципот на должно внимание и итност во постапувањето на надлежните институции и се воспоставуваат специјализирани сервиси за помош и поддршка на жртвите насилство.

До Март 2022 година не е извршено усогласување на Законот за социјална заштита со Законот за спречување и заштита од насилство врз жените и семејно насилство, а со тоа не се предвидени различните видови на специјализираните услуги и финансиска поддршка, туку само е предвиден еднократен надоместок за жртва на семејно насилство во висина од максимум 15.000 денари.

Правилникот за начинот, обемот, нормативите и стандардите за давање на услугите на советување и за простор, средства, кадри и потребна документација за советувањето како и Правилникот за начинот, обемот, нормативите и стандардите за давање социјална услуга за привремен престој и за простор, средства, кадри и потребна документација за центар за привремен престој се донесени во согласност со Законот за социјална заштита, меѓутоа тој закон не е усогласен со Законот за спречување и заштита од насилство врз жените и семејно насилство, што значи дека **се уште не се утврдени стандардите за воспоставување на специјализирани услуги за помош и поддршка на жени и деца жртви на родово базирано и семејно насилство,** туку се користат стандардите за општи услуги.

Според добиените статистички податоци за пријава на случаи на родово базирано и семејно насилство од МТСП во 2020 и првата половина од 2021 година имало вкупно 588 жртви од кои 412 се женски пол, 164 се од машки пол и 12 деца (9 од женски пол и 3 од машки пол). Според форма на насилство од нив 522 се жртви на психичко насилство, 135 биле жртви на физичко насилство, 5 жртва на економско и 2 жртви на сексуално насилство.

Според добиените податоци од МВР на подрачјето на СВР Битола во 2020 и првата половина од 2021 година извршени се 215 кривични дела во врска со семејно насилство, а како жртви најголем број се жени 183 и 57 мажи. Во однос на роднински врски најголем број се извршени од сопруг и тоа 95 и 29 од синови. Од вкупниот број на кривични дела според начинот на извршување 203 се со физичка сила или закана. Во истиот период имало и голем број на оплаки за семејно насилство и тоа вкупно 934 од кои најголем број 773 заради психичко малтретирање и 160 заради физичко малтретирање. Од вкупниот број на оплаки најголем број се од женски пол 697 и 255 од машки пол.

Од анализата, поточно спроведените интервјуа со стручните лица од ЦСР Прилеп и ЦСР Битола и податоците од официјалната страна на МТСП, како постоечки специјализирани сервиси за помош и поддршка на жртви на родово- базирано насилство и семејно насилство, во пелагонискиот регион се евидентирани следните сервиси:

- Кризен центар за жртви на семејно насилство во Прилеп со капацитет од 4 кревети/легла, максимум може да се сместат 5 (мајка со деца) кој е формиран пред 2 години (Декември 2019 год) во изнајмен стан за кој се плаќа закупнина;

- Советувалиште за жртви на семејно насилство Прилеп, формирано пред 2 години (Декември 2019 год), во изнајмен стан за кој се плаќа закупнина;

- Регионален центар за жртви на семејно насилство во Битола со капацитет 4 кревети/легла, пред повеќе години, во простор-сопственост на ЈУМ ЦСР Битола;

- Советувалиште за жртви на семејно насилство во Битола, оформено во Април 2021 година во изнајмен стан за кој се плаќа закупнина;

Сите наведени специјализирани сервиси се раководени од МТСП, односно МЦСР Битола и МЦСР Прилеп.

Од спроведените интервјуа се доби информација дека во овие специјализирани сервиси нема стручни лица кои се вработени во истите, туку потребите за обезбедување на услугите во овие сервиси ги пружаат истите вработени лица во ЦСР Битола и ЦСР Прилеп. Од тие причини и двата сервиси во Прилеп досега воопшто не профункционирале, додека во Битола, вработените од ЦСР покрај тековните работи, ги покриваат и потребите на овие специјализирани сервиси, често и вон работно време, без надоместок.

Советот на Европа препорачува на секои 200.000 жители да постои Центар за жртви на силување, но досега ваков Центар не е формиран во Пелагонискиот регион иако истиот брои 226.837 жители.

Исто така во Пелагонискиот регион не постои активна СОС линија за помош и поддршка за жртвите на насилство.

Препораки за обезбедување на пристапни сервиси за помош и поддршка за жртви на родово - базирано насилство и семејно насилство во Битола – Пелагониски регион

Од целокупната анализа која се спроведе во периодот Август-Октомври 2021 година, во Пелагонискиот регион и податоците добиени од надлежните институции, беше констатирано дека пристапноста на специјализираните сервиси и заштитата, помошта и поддршката на жртвите на родово-базирано насилство и семејно насилство не ги задоволува ниту минимум стандардите, ниту потребите на жртвите.

- Според бројот на жители во овој регион, согласно препораките на Совет на Европа за Минимум стандарди, се препорачува безбедно сместување во специјализирани женски шелтри, достапни во секој регион, со едно место на секои 10.000 жители. Ова би значело дека во Пелагонискиот регион со број на жители 226.837, неопходно е да постојат најмалку 2 (две) засолништа со капацитет од 25 семејни места. Едно семејно место опфаќа жена со просечен број на деца.
- Согласно Препораките на Советот на Европа за Минимум стандарди неопходно е да има 1 (еден) центар за психолошко советување на секои 50 000 жени, односно во Пелагонискиот регион потребни се минимум 2 (два) советувалишни центри за помош и поддршка на жртви, во кои ќе се обезбедува психолошко советување, помош и поддршка од социјален работник и бесплатна правна помош.
- За таа цел, општините во Пелагониски плански регион потребно е да воспостават меѓусебна соработка во насока на заедничко финансирање на специјализираните сервиси.
- Министерството за труд и социјална политика да направи проценка на исполнување на стандарди и квалитет на услуга која се обезбедува.
- Центрите за социјална работа да воспостават поблиска соработка со граѓанските организации и локалната самоуправа.
- Специјализираните сервиси – советувалишта и центри за згрижување на жртви на родово базирано и семејно насилство да се раководени од женски граѓански организации кои работат на оваа проблематика, а МТСП во соработка со локалната самоуправа да обезбеди средства за нивна финансиска одржливост.